

Bütün ülkelerin
proleterleri birleşin!Karkören hemü
welatan yekbin!**İŞÇİNİN SESİ**Faşizme karşı
devrim için
savaş!Yıl:8. Sayı:190-191
8 Mart 1982**ÇEK-AL**

TOPLUMSAL İLERLEME

Serdar Soylu

*Sosyalist ülkeler partilerinin
toplumsal ilerleme belgisini atmaları
hiç olmazsa kendi ülkeleri için yanlış değilken,
kapitalist ülke partilerinin bu belgiyi yükseltmeleri
her yönüyle yanlıştır.*

*Bu belge,
sosyalist ülke-kapitalist ülke ayrımı yapmadan
tüm komünist partileri için
ortak belge olarak ileri sürülürse,
dünya devrimi hedefi ortadan kaldırılmış olur.*

“Toplumsal ilerleme” dünya komünist hareketi içinde bazan doğru, çoğu zaman yanlış ama genel olarak çok yaygın kullanılan bir kavramdır. Bu kavram, bazan üretim ilişkilerinin biçim değiştirmesi, bazan da üretici güçlerin gelişmesi anlamında kullanılıyor. Ne var ki bu kavram, gerek dünyada gerekse Türkiye’de oportünistlerin elinde, dünya devrimini oportünistçe yorumlamanın, devrimci hareketi sosyal demokrasinin kuyruğuna takmanın belgilemiş simgesi durumuna getirilmiştir. Biz bu yazıda toplumsal ilerlemenin ne olduğuna ve komünistlerin nasıl bir toplumsal ilerleme için savaşması gerektiğine değineceğiz.

Genel olarak toplumsal ilerleme

Adı üstünde, “toplumsal ilerleme”, toplumun gelişme düzeyinin eskiye göre daha ileriye gitmesi demektir. Soru, “gelişme düzeyinin eskiye göre daha ileriye gitmesi”nin ölçütünün ne olduğudur. Nerelere bakarak bir toplum için “ilerledi” diyeceğiz?

Toplumsal yaşam maddi üretim süre-

cinin üstünde yükselir. Engels, “materiyalizme göre tarihte belirleyici unsur, son analizde, yaşamın üretimi ve yeniden üretimidir” diyor. (Engels, *Seçme Eserler*, c.3, s.191)

Üretim tarih boyunca hep toplumsal bir olgu olmuştur. Stalin üretimin toplumsal yapısını şöyle açıklıyor: “İnsanlık doğaya karşı savaşını ve doğayı maddi değerler üretmek için kullanmayı birbirinden ayrı değil, tek tek değil, ama toplu, guruplar şeklinde ve toplum olarak yürütür. Üretim böylece her zaman ve bütün koşullar altında toplumsal üretilmiştir.” (J.V. Stalin, *Diyalektik ve Tarihsel Materyalizm*, s.28, International Publishers)

Çalışan sınıfın emeği ve üretim araçlarının bileşimi üretici güçleri oluşturur. Üretici güçlerin gelişme düzeyi, o toplumun doğayı ne denli değiştirebildiğini, doğal güçlere ne denli egemen olduğunu belirler. Başka bir deyişle, üretici güçlerin gelişme düzeyi, insanlığın doğaya egemen olma savaşında aldığı yolun en nesnel göstergesidir. Dolayısıyla, üretim ilişkilerinin biçimini de, temel olarak, üretim güçlerinin

düzeyi belirler. Yani, “önce toplumun üretim güçleri değişir ve gelişir, sonra bu gelişmelere bağlı ve uygun olarak, insanların üretim ilişkileri ve ekonomik ilişkileri değişir”. (agy, s.31) Üretim güçleri ile üretim ilişkileri, üretim güçlerinin belirleyiciliği altında, birbirinden ayrılmaz bir bütün oluşturur.

Üretimin aksamadan sürmesi için üretim güçleriyle üretim ilişkilerinin uyum içinde olması gerekir. Bu uyumun varlığı, özgül bir üretim biçiminin karakterini belirler. Uyumun bozulması, bir üretim biçiminden diğerine geçiş için üretimin koşullarında ortaya çıkan nesnel istemi gösterir. Toplumsal işbölümünün yeniden düzenlenmesini zorlar.

Ancak, “üretim güçlerinin gelişmesinin her özgül dönemine eşlik eden ilişkiler”, işbölümünde yer alan sınıfların birbirleriyle karşılıklı ilişkileridir. (Marks-Engels, İngilizce Basım, *Seçme Eserler*, c.1, s.69) Üretici güçlerin gelişmesi bu ilişkilerle çelişkiye düştüğünde, eskiyen ilişkileri değiştirmek için savaşım veren belli bir sınıf, üretimin koşullarının değiştirilmesine öncülük eder, başı çeker. “Üretim güçleriyle

ilişkilerin biçimi arasındaki çelişki toplumsal bir devrimin temelidir.” (agy, c.1, s.62)

İnsanlık tarihi, üretici güçlerin gelişmesi temeline dayanır. Üretici güçlerin gelişmesi, belirli geçici kriz dönemleri dışında, sürekli ilerleyen bir süreçtir. Marks şöyle diyor: “... İnsanlar kazandıklarını asla bırakmazlar, ama bu, içinde belli üretim güçlerini elde ettikleri toplumsal biçimden asla vazgeçmezler anlamına gelmez. Tam tersine, kazanılmış olanı kaybetmemek ve uyarılığın ürünlerini yitirmemek için, ticaretin biçimi, kazanılan üretici güçlere artık eşlik edemez olunca, tüm geleneksel toplumsal biçimleri değiştirmek zorunda kalırlar. Bu ticaret kelimesini... en geniş anlamda kullanıyorum. ...Bu nedenle, insanlığın, içinde ürettiği, tükettiği ve paylaşımda bulunduğu ekonomik biçimler geçici ve tarihseldir. Yeni üretici yeteneklerin kazanılmasıyla insanlar üretim biçimlerini ve bu üretim biçimiyle birlikte, yalnızca bu özgül üretim biçiminin zorunlu ilişkileri olan tüm ekonomik ilişkileri değiştirirler.” (agy, c.1, s.519)

Özetleyecek olursak, Lenin'in de belirttiği gibi, “toplumun gelişmişliği üretim güçlerinin gelişmişliği ile belirlenir” ve yine Lenin'in sözleriyle, “toplumsal ilerlemenin en yüksek ölçütü” üretici güçlerin gelişme düzeyidir. (Lenin, *Toplu Yapılar*, İngilizce basım, c.1, s.441 ve c.13, s.243)

Kapitalist toplumda toplumsal ilerleme

Feodal toplumda üretim güçlerinin gelişmesi, pazar-para ilişkilerinin topluma yayılması ve toplumsal işbölümünün gelişmesi ile kapitalizme geçildi. Bu geçiş bir çok ülkede kanlı devrimlerle oldu. O çağın devrimci sınıfı, yeni gelişen burjuvazi toplumda hegemonyasını kurdu. Toplumsal yaşamın her alanı, kapitalist üretim ilişkilerine uygun olarak yeniden düzenlendi.

Kapitalizm üretim güçlerini hızla geliştirdi. Bilim ve teknikte önemli ilerlemeler gerçekleştirildi. Üretim toplumsallaştı. Üretim toplumsallaşmasına karşın, üretim araçlarının mülkiyeti burjuvazide toplandı. Kapitalizm çelişkiler içinde ve periodik krizlerle de olsa genelde çok hızlı bir toplumsal ilerleme sağladı. Engels bu olguyu şöyle açıklıyor:

“Uyarılığın temeli bir sınıfın başka bir sınıf tarafından sömürülmesi olduğuna, toplumun bütün evrimi çelişkiler içinde gelişir.” (Engels, *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*, s.162)

Lenin, kapitalizmin “küçük burjuva,

ilkel eleştirilerine” yanıt verirken, kapitalizmde toplumsal ilerlemenin hangi yönüne bakmamız gerektiğini çok güzel açıklıyor. Lenin, kapitalizmin sağladığı toplumsal ilerlemede (ki sağlamasa yaşayamaz), kapitalizmin çelişkilerinin ilerlemesini görüyor ve şöyle diyor: “Bu ilerlemeye, tıpkı kapitalizmin tüm diğer alanlarda yaptığı ilerleme gibi, çelişkilerin ‘ilerlemesi’ yani çelişkilerin yoğunlaşması ve genişlemesi eşlik ediyor.” (Lenin, c.2, s.187)

Lenin, kapitalizmin ilerlemesinde onun çelişkilerinin de ilerlemesini gören bu bilimsel eleştiriyi Marx'ın görüşleriyle şöyle temellendiriyor:

“O, kapitalizmin durağansızlığı sorununu... *tarihsel* bir çerçevede ele alıyor ve bu durağansızlığı *ilerici bir unsur* olarak görüyor. Diğer bir deyişle, o önce, oransızlık, krizler ve vb. içinden ilerleyen mevcut kapitalist gelişmenin, *zorunlu bir gelişme* olduğunu kavıyor ve üretim araçlarının (makinalar) kendisinin karakterinin, üretimdeki sınırsız genişleme ve arzın taleple sürekli olarak beslenmesi isteğini doğurduğunu söylüyor. İkinci olarak, o, bu gelişmede *ilerleme unsurlarının* olduğunu kavıyor. Bunlar; üretici güçlerin gelişmesi, tüm toplumun sınırları içinde emeğin toplumsallaşması, nüfusun artan hareketliliği ve bilincindeki gelişme vb. Bu iki nokta, kapitalizmin ‘durağan’ olmadığı ve çelişkiler taşıdığı konusunda Marks’la aynı görüşü paylaşan ve bu çelişkileri ortadan kaldırmak için gerçekten istekli olan Sismondi ve Proudhon’la Marks arasındaki farkı tamamiyle ortaya koyuyor. Bu ‘durağan olmayan’ yapının, tüm kapitalizmin ve genel olarak mal ekonomisinin *zorunlu bir özelliği* olduğunu anlamamaları onları *ütopyaya* sürükledi. Bu durağansızlığın *çinde varolan* ilerleme unsurlarını anlamamak onların teorilerini *gerici* yapıyor.” (Lenin, c.2, s.216-217)

Alıntının ortaya koyduğu gibi Lenin, kapitalizmin her ilerlemesinde, onun temel çelişkinin ilerlemesini, yoğunlaşmasını, genişlemesini görüyor. Ve bu çelişkinin her ilerlemesi üretimin ve üretim araçlarının daha da artan düzeyde toplumsallaşmasını getiriyor ve sosyalizmin nesnel koşullarını olgunlaştırıyor. Ama, temel çelişkisi kapitalizmi kendi kendine yıkmıyor. Kapitalizmi yıkacak olan sınıf savaşımı ve devrimdir. Bu savaş onu yıkacak güce ulaşamıyorsa, sistem, kendi çelişkilerini üretim güçlerinin gelişmesi doğrultusunda kendisi çözmek, üretim ilişkilerini bu nesnel gelişmeye uydurmak zorunda kalıyor. Kapitalizm mutlak olarak tüm olanaklarının sonuna gelip dayanmamışsa bu yapılabilir. Ve bu yapılabiliriyse her iki çözüm de toplumsal ilerleme demektir. Ama yalnızca devrimci olan çözüm komünistlerin destekleyebileceği türden

bir çözümdür ve toplumsal ilerlemenin gerçek çıkarlarına uygun olan çözüm budur. Komünistlerin varlık nedeni de zaten budur.

Çelişkinin çözümü ve toplumsal ilerleme

“Kapitalizmin temel çelişkisi, özel mülkiyet ile üretimin toplumsallığı arasında- dır. Bu çelişkinin kendisi, *sosyal devrimi zorlamanın yolu* olarak, bu üretim biçiminin krizlerine yol açar.” (Engels, *Anti-Dühring*, s.342)

Devrimin öncüsü işçi sınıfı kapitalizmi yıkacak, devirecek denli güçlü değilse, burjuvazi üretim ilişkilerini, kendi sınıf çıkarlarını koruyarak, üretim güçlerinin nesnel gelişme aşamasına uygun bir doğrultuda yeniden düzenlemek zorundadır. Çünkü üretim güçlerinin gelişmesine kendisinin de ihtiyacı vardır. Üretimin yapısı bunu ona dayatır. Bu nedeni Lenin şöyle açıklıyor:

“Güvensizliğe ve durağanlığa vb. gelince, dış pazarlar konusunu tartışırken uğraştığımız aynı eski türküdür. Bu tür saldırılar, bilimsel teorinin kesinlikle kapitalizmde en çok değer verdiği şeyi korkakça mahkum eden romantikleri yanlış yola götürüyor: Onun gelişmek için içsel yapısında olan çabası, ileriye gidiş için karşı durulmaz ısrarı, ekonomik süreçleri bir önceki katı boyutlarında yeniden üretmemesi ve durduramaması.” (Lenin, c.2, s.214)

Temel çelişkinin yarattığı krizlerin zorladığı, kapitalizm içindeki her yeniden düzenlemeyle, yani ekonomik süreçlerin yeniden üretiminin bir önceki katı boyutlarda yeniden yapılamaması sonucunda bu boyutların genişletilmesiyle kapitalizm krizlerini *geçici* olarak aşılıyor, toplumsal ilerlemeyi sürdürüyor, hatta hızlandırıyor. Ama her yeni düzenleme aşamasından sonra üretim biraz daha toplumsallaşıyor ve temel çelişki biraz daha derinleşiyor.

Serbest rekabetten teknelci kapitalizme, emperyalizme, devlet teknelci kapitalizmine yükseliş, üretim ilişkilerinin kapitalist sistem içinde yeniden düzenlenmesidir. Kapitalizmin derin krizlerinin zorladığı her yeniden düzenleme kapitalizmin temel çelişkinin *tersten* ve *geçici* çözümüdür. Bu çözümün sonuçlarını özetlersek şunları görüyoruz:

Çelişkinin tersten çözümüne yönelik her aşamada toplumsal ilerleme vardır. Burjuvazi, olanaklarının genişliğine bağlı olarak, bu çelişkiden doğan krizleri İngiltere vb. de olduğu gibi liberal yöntemlerle atlatabilir. Olanakları kısıtlıysa, şiddetle dayalı karşı-devrimde emperyalist aşamaları karşı-devrimde olduğu gibi faşizmle aşmaya çalışabilir. Ama her durumda toplumsal ilerleme

vardır. Lenin'in yazdığı gibi, "tarih karşı-devrim dönemlerinde bile durmaz". (Lenin, c.23, s.268) Yine Lenin'in belirttiği gibi karşı-devrim dönemlerinde Stolipin tipi tepeden-bürokratik reformlar bile kapitalizmi ilerlettiği için "bilimsel-ekonomik anlamda ilerlidir". (*İşçinin Sesi*, sayı 158-189, s.10)

Çelişkinin tersten çözümü, üretim güçlerinin önünü açar, üretimi ve emeği toplumsallaştırır. Lenin şöyle yazıyor: "Her tür kriz — en sık ekonomik krizler ama yalnızca bunlar değil — karşılığında yoğunlaşma ve tekelleşmeye doğru eğilimi önemli ölçüde arttırır." (Lenin, c.22, s.209) "Bu krizler (tüm diğer kapitalist krizler gibi) dünya üretiminin gelişmesine ve emeğin toplumsallaşmasına hâlâ çok güçlü bir itilim verir." (Lenin, c.3, s.315)

Çelişkinin tersten çözümüyle varılan her aşamada sosyalizmin nesnel koşulları da biraz daha olgunlaşır. Öte yandan, ister liberal yöntemlerle isterse açık şiddet yoluyla gerçekleşsin bu çözümlerin her ikisi de geçicidir ve çelişkinin devrimci yoldan çözümüyle karşılaştırıldığında sağladığı toplumsal ilerleme de kısıtlıdır.

Emine Engin yoldaş bunu *Proletarya Enternasyonalizminin Anlamı* yazısında şöyle dile getiriyor: "Evet, üretim güçleri geliyor, büyük bilimsel teknik ilerlemeler oluyor. Ama kapitalist ilişkiler yüzünden, çok daha büyük bir ilerleme potansiyeli boğuluyor. Üretimin uluslararası boyutlarıyla, bu üretimin sonuçlarına el koymanın kapitalist biçimleri arasındaki çelişki sertleşiyor." (Emine Engin, *İşçinin Sesi*, "Proleter Enternasyonalizminin Anlamı" sayı: 142)

Devrim ve toplumsal ilerleme

Çelişkinin tersten çözümü konusunda değindiğimiz gibi, kapitalizm işçi sınıfının devriminden başka bir yolla yıkılmaz. Sorun bu yıkılmanın ne kadar yakın ya da ne kadar uzak bir gelişme aşamasında sağlanacağı sorunudur. Kapitalizm sürdüğü sürece toplumsal ilerleme, hem de bazı dönemlerde çok hızlı toplumsal ilerleme sağlanacaktır. Ama bu, hem sömürülen sınıfların bu çilesinin sürmesi pahasına, hem de yukarıda söylendiği gibi her an *olabileceğinden daha yavaş* bir toplumsal ilerleme olacaktır. İşte bu nedenle Lenin gerçek, yani potansiyeli tam kullanan ilerleme için şöyle diyor: "İlerleme, geçici geriye dönüş olanaklarını şu an için bir yana bırakırsak, yalnızca *sosyalist* toplum, yalnızca *sosyalist devrim* yönünde olabilir". (Lenin, c.22, s.316)

Yine Engels, modern üretim güçlerinin en ileri sınıfın ortak kontrolüne geçmesiyle gerçek anlamda toplumsal

ilerleme sağlanabileceğini şu sözlerle anlatıyor: "Tarihin burjuva dönemi yeni dünyanın maddi temelini: bir yandan insanlığın karşılıklı bağımlılığı üstünde temellenen evrensel ilişkiyi ve o ilişkinin araçlarını, öte yandan insanlığın üretici güçlerinin gelişmesini ve maddi üretimin doğal güçler üstüne bilimsel bir hükümlerle dönüştürmesini yaratmak zorundadır. Burjuva sanayisi ve ticareti, yeni dünyanın bu maddi koşullarını jeolojik devrimlerin yeryüzünü yarattığı şekilde yaratır. Büyük bir toplumsal devrim, burjuva döneminin sonuçlarına, dünya pazarına ve modern üretim güçlerine egemen olunca ve onları en ileri insanların ortak kontrolüne bağımlı kılınca, işte ancak o zaman insanlığın ilerlemesi tansal içkiyi yalnızca kurbanlarının kafasından içmek isteyen, putperestlerin o iğrenç ilahına benzemeyecektir." (Marks-Engels, *Sömürgecilik Üstüne*, s.86-87)

Komünistlerin her türlü toplumsal ilerlemeden yana olmadıkları *İşçinin Sesi*'nde gerici dönem üstüne çıkan ÇEK-AL'da şöyle dile getirilmiştir:

"Lenin, daha 1899 yılında şöyle diyor: '...Marksizmin temel fikirleri açısından, toplumsal gelişmenin çıkarları, proletaryanın çıkarlarından daha yüksektir.' (Lenin, c.4, s.236).

"Öte yandan, gerici dönemde ilerici reformlar olduğu halde, Bolşevikler bunları desteklemiyorlar. Neden olduğunu yine Lenin en güzel anlatıyor. Tarımla ilişkin olarak şöyle diyor:

" 'Stolipin programını alalım. Bu, yeminli bir biçimde toprak ağalarının programıdır. Ama ekonomik anlamda gerici olduğu, yani kapitalizmin gelişmesini dışladığı ya da dışlamak, tarım burjuva evrimini önlemek istediği söylenebilir mi? Hiç de söylenemez... Onun kapitalist evrim çizgisini izlediğinden, bu evrimi hızlandırdığından ve ileriye ittiğinden, köylülüğün mülksüzleştirilmesini, köy komününün parçalanmasını ve köylü burjuvazisinin oluşmasını çabuklaştırdığından kuşku duylamaz. Hiç kuşkusuz, bu yasa bilimsel-ekonomik anlamda ilerlidir.

" 'Ama bu, Sosyal Demokratlar (Komünistler—İ.S.) onu 'desteklemelidirler' mi demektir? Değildir. Yalnızca vulgar Marksizm o yoldan mantık yürütebilir. Plehanov ve Menşevikler, eski düzene karşı savaşımında burjuvaziyi desteklemeliyiz diye şarkı söylerken, bağırırken, yalvarırken ve duyurular yaparken, ısrarla vulgar Marksizm tohumları ekiyorlar. Hayır. Üretim güçlerinin gelişmesini (toplumsal ilerlemenin bu en yüksek ölçütünü) hızlandırmak için toprak ağası türü burjuva evrimini değil, köylü türü burjuva evrimini desteklemeliyiz. Birincisi, bağımlılık ve serfliğin (burjuva çizgilerde yeniden biçimlendirilip) olabildiğince saklanması, üretim güçlerinin en az hızlı gelişmesi... demektir. Bu, geniş köylü yığınları ve dolayla

sıyla proletarya için de, sonsuz ölçüde daha büyük sıkıntı ve çile, sömürü ve baskı demektir. İkinci tür ise, üretim güçlerinin en hızlı gelişmesi ve köylü yığınları için (meta üretimi altında) olabilen en iyi varlık koşulları demektir. Rus burjuva devriminde Sosyal-Demokrasinin (Komünizmin—İ.S.) taktiklerini, oportünistlerin sandığı gibi liberal burjuvaziye destek vermek görevi değil, savaşan köylülüğü destekleme görevi belirliyor." (Lenin, c.13, s.243-244).

"Rus Menşevikleri de, gerçekte onların bile silik bir kopyesi olan bizim menşevikler gibi 'toplumsal ilerlemeci'ymişler. Toplumsal ilerleme adına Marksizmi vulgarize etmişler ve işin garibi böyle yaparak toplumsal ilerlemenin gerçek çıkarlarını da savunmamışlar. Nasıl olduğuna bakmadan, her türlü toplumsal ilerlemeye destek vererek, aynı zamanda daha yavaş ve yığınlar için daha sıkıntılı yola destek vermişler. Rus Menşevikleri böyle yaparak Marksizmi vulgarize etmişlerse bizim menşevikler tarihten ders almayarak Marksizme düpedüz ihanet ediyorlar." (*İşçinin Sesi*, sayı: 158-159)

Geneliyle ele alındığında, komünistler, sömürüye dayanmayan bir toplumsal ilerlemeden yanadırlar. Çünkü, toplumsal ilerlemenin gerçek çıkarlarına uygun tek ölçüt, kapitalizmin sosyalizm için yarattığı nesnel koşulları işçi sınıfının siyasal devrimiyle birleştirmektir.

Sovyet Devrimi ve toplumsal ilerleme

Rus proletaryası Rusya'da kapitalizmi yıkarak siyasal erki ele geçirdikten sonra Lenin, Sovyetler Birliği'nin önündeki ana görevi "sosyalizmin kurulması", "ülkenin ekonomik gelişmesinin sağlanması" olarak belirledi. Yani, devrimini yapmış bir ülke olarak Sovyetler Birliği'nin önündeki görev, kendi toplumsal ilerlemesini en hızlı biçimde sağlamaktı. Bu nedenle, "Toplumsal İlerleme" belgisi gerek Sovyetler Birliği ve gerekse öteki sosyalist ülkeler için doğru olarak atılmış ana belge oldu.

Lenin, sosyalist ülke proletaryasının görevini böyle belirlerken öte yandan kapitalist ülkeler proletaryasının görevini de devrim olarak belirlemiştir. Rus proletaryası tüm enerjisini Rusya'da üretici güçleri geliştirmeye adanırken, kapitalist ülkeler proletaryası da enerjisini kendi ülkesinde siyasal erki devrimle ele geçirmeye adanmıştı.

Bu değerlendirme kuşkusuz doğrudu ve Lenin bunu söylerken dünya devrimini de bir an olsun gözden uzak tutmuyordu. Lenin şöyle diyordu:

"Şunu hatırla tutmalıyız ki Sovyet ülkesi, çektiği onca güçlük ve acılı yıllardan sonra yoksullaştı. Ve, yüksek dercede gelişmiş sanayileriyle bize

yardım edecek sosyalist bir Fransa'mıza da sosyalist bir İngiltere'miz yok. Bunu kafanıza yazın! Şunu akılda tutalım ki şu anda onların yüksek derecede gelişmiş teknolojileri ve yüksek derecede gelişmiş sanayileri bize karşı savaşan kapitalistlere aittir.

"Şu andaki koşullar nedeniyle tüm dünya bizden daha hızlı geliyor. Gelişirken kapitalist dünya tüm gücünü bize karşı yöneltiyor. Sorun budur. İşte bu nedenle bu savaşa özel bir dikkat göstermek zorundayız.

"Kültürel geriliğimiz nedeniyle kapitalizmi cepheden bir saldırıyla ezemiyoruz. Farklı bir kültür düzeyinde olsaydık soruna daha doğrudan yanaşabilirdik; belki diğer ülkeler komünist cumhuriyetlerini kurma sırası kendilerine geldiğinde onu bu şekilde yapacaklar. Ama biz onu böyle yapamayız." (Lenin, c.33, s.72)

Gördüğü gibi Lenin üretim güçlerinin gelişmesiyle devrimi birlikte ele alıyor. Üretim güçlerinin diğer kapitalist ülkelere göre bir hayli geri olduğu Rusya'da proletaryanın önüne devrimden sonra üretici güçleri geliştirme görevini, üretim güçlerinin bir hayli gelişkin olduğu kapitalist ülkeler proletaryasının önüne de devrim görevini koyuyor. Ve Lenin, dünya devriminin bu iki görevin birbiriyle olanaklı olduğunu, Almanya örneğiyle karşılaştırarak şöyle anlatıyor:

"Soruları daha açık anlatmak için önce devlet kapitalizminin en somut örneğini ele alalım. Herkes bu örneğin ne olduğunu biliyor — o örnek Almanya'dır. Burada Junker burjuva emperyalizmine bağımlı modern büyük ölçekli kapitalist mühendisliği ve planlı örgütlenmeyi görüyoruz. İtaliye yazılı sözlerin üstünü çizin ve militarist, junker burjuva, emperyalist devlet yerine, başka bir devleti, ama farklı toplumsal tipte, farklı bir sınıf özü olan bir devleti — bir Sovyet devletini, yani bir proleter devleti koyun. Sosyalizm için gerekli koşulların tümünü elde edeceksiniz.

"Sosyalizm modern bilimin en son buluşlarına dayanmayan büyük-ölçekli bir kapitalist mühendislik olmaksızın düşünülemez.

"Aynı zamanda sosyalizm proletarya devletin yöneticisi olmaksızın düşünülemez. Bu sorunun ABC'sidir. Ve tarih (ilk sıradan Menşevik blokun başları dışında hiç kimse 'tam' sosyalizmin düzgünce, nazikçe, kolayca ve basitçe kurulmasını asla beklemedi) böyle özgül bir yöne girdi. 1918'de uluslararası emperyalizmin tek bir kabuğunda, iki eş tavuk gibi yanyana duran sosyalizmin iki bağlantısız yarımını doğurdu. 1918'de Almanya ve Rusya, bir yandan ekonomik, üretici ve sosyo-ekonomik koşulların, öte yandan siyasal koşulların en çarpıcı cisimlenişini aldı.

"Almanya'da proletarya devriminin zaferi emperyalizmin her kabuğunu (ne yazık ki en iyi kabuktan yapılmıştır ve

bu nedenle tavuklardan birinin çabalarıyla kırılmaz) ivedilikle ve çok kolayca ezilecek, hiçbir güçle karşılaşmadan ya da az bir güçle kesin olarak dünya sosyalizmini getirecekti. 'Güçlük'le, yöresel dar anlamında değil, bir tarihsel dünya çapındaki güçlüğü anlatıyoruz." (Lenin, c.32, s.334-335)

Lenin'in sözleri çok açık. Lenin sosyalizmin maddi temelini siyasal devrimle birlikte ele alıyor. Dünya devrimini bir an olsun gözden kaçırmıyor ve dünya sosyalizmi bu ikisinin birliği olmaksızın imkansızdır, diyor. Devrimi yapmış olan ülkelerin önüne koyduğu, toplumsal ilerlemeyi sağlama görevini bu çerçevede ele alıyor. Lenin'de bu çerçeveden bağımsız mutlak bir toplumsal ilerleme anlayışı yoktur.

TKP II Leninciler Konferansı, *Dünya Devrimi ve TKP* başlıklı kararında bu konuyu şöyle dile getirmiştir:

"Dünya devrimi yalnızca sosyalist ülkelerin gelişmesine indirgenemez. Kapitalizmi yenebilmenin bir koşulu yaşayan sosyalizmin ilerlemesi, öteki koşulu kapitalist ülkelerde devrimdir. Tek başına reel sosyalizmin ilerlemesi yeterli değildir. Sosyalizm çağına ulaşmanın yükünü yalnızca sosyalist ülkelerin, önemli ağırlığıyla Sovyetler Birliği'nin sırtına yıkmamanın nesnel güçlükleri vardır. Bunlar, bugüne değin proleter devrimlerin az gelişmiş ülkelerde başarıya ulaşmasının sonucu olan nesnel güçlüklerdir." (TKP II. Leninciler Konferansı Kararları, 1981, s.118)

Kapitalist ülkeler, Türkiye ve toplumsal ilerleme

Türkiye'de toplumsal ilerleme belgisini çeşitli dönemlerde TKP'nin menşevik kanadı, TİP, TSİP oportünistleri kullandılar. Toplumsal ilerlemeye genel olarak karşı olmak diye birşeyin söz konusu olmayacağını daha önce belirtmiştik. Ne varki, devrimini yapmamış bir ülke için "toplumsal ilerleme" diye belgi atmak buram buram reformizm kokuyor. Oportünistlerin sosyalizme varış yolunu nasıl anladıklarını sergiliyor.

Devrimini yapmamış bir ülke proletaryasının önüne devrim hedefi yerine toplumsal ilerleme hedefini koyan oportünistler belki de bunu "proleter enternasyonalizminin gereği olarak" yaptıklarını sanıyorlar. Öyle ya, sosyalist ülke partileri toplumsal ilerlemeyi savunuyorsa onlar da savunurlar! Böylece, "enternasyonalizm" adına devrim de rafa kalkmış olur. Bu tür, "enternasyonalizm"i barış konusunda da aynı şekilde görüyor.

Ne var ki, sosyalist ülkeler partilerinin toplumsal ilerleme belgisini atmaları hiç olmazsa kendi ülkeleri için yanlış değilken, kapitalist ülke partilerinin bu

belgiyi yükseltmeleri her yönüyle yanlıştır. Bu belgi, sosyalist ülke-kapitalist ülke ayrımı yapmadan tüm komünist partileri için ortak belgi olarak ileri sürülürse, dünya devrimi hedefi ortadan kaldırılmış olur.

Oportünizm, sosyalist ülkeler işçi sınıfıyla kapitalist ülkeler proletaryasının görevlerini birbirine karıştırıyor. Bizim menşevik oportünistlerimiz de herhalde Türkiye proletaryasının görevini Türkiye'nin üretici güçlerini, "ulusal ekonomiyi" güçlendirmek olarak görüyorlar. Devrimi değil de toplumsal ilerlemeyi belgileştirmelerinin anlamı budur. Burjuva demokrasisinin de faşizmin de belirli ölçüde toplumsal ilerleme sağladığını belirtmiştik. Devrim değil de toplumsal ilerlemeyi başa alan, her devrimin toplumsal ilerleme demek olmasına karşılık her toplumsal ilerlemenin devrim demek olmadığını anlamak istemeyen menşeviklerin her yerde "ilerici unsurlar" keşfetmesi boşuna değildir. Salt toplumsal ilerleme açısından bakıldığında her düzende bu unsurlar vardır. Ama komünistlerin işi bunları "keşfetmek" ve biraz daha ilerletmek değil, proletaryayı devrime hazırlamaktır.

Menşeviklerin devrimci durumu yadsımları, liberal burjuvazinin kuyruğuna takılmaları, faşist cuntayı "ilerletme" çabaları başka türlü açıklanamaz. Onların reformist taktikleri, kapitalizmin, gelişmelerini tersinden çözmesine yardımcı olmuştur.

Konuyu Lenin'e bağlayalım:

"Devrimci proletaryanın 'anayasal reformu' da içeren, genel olarak reformlar için savaşmaktan kaçınmasının saçmalığın daniskası olacağını düşünüyoruz. Ama şu anda herşeyden daha gerekli olan şey reformların devrimci sınıf savaşımının yan-ürünleri oldukları doğrusunu akılda tutmaktır. Günün görevi — biz istediğimiz için, ya da herhangi bir kimsenin planı olduğu için değil, ama olayların nesnel gidişi nedeniyle — büyük tarihsel problemleri, eskiyen çürüyen ve çançekişenle anlaşmalara vararak değil, doğrudan yığın şiddetiyle çözmek, yeni temelleri yaratmaktır." (Lenin, c.23, s.268)

Lenin, Rus proletaryasının önüne devrimden önce bu görevi koymuştu. Bu görev, sosyalist ülkeler proletaryası için nesnel koşullara bağlı olarak bugün değişti ama devrimini yapmamış ülkeler proletaryası için her zaman olduğundan daha can alıcı bir biçimde gündemdedir. Bugün bu görevi yadsıyanlar toplumsal ilerlemenin gerçek çıkarlarını savunmayan, Lenin'in dediği gibi kapitalizmin özürçüleri objektivistler, toplumsal ilerlemecilerdir. Komünistler ise herşeyden önce devrimcidir.